

YIL 2015, YAŞ 76'NIN NOTLARI: 2

HAYVAN PAZARI'NDAN ESKİ GARAJ'A

Ben, ilkokul öğrenimime, Cumhuriyet'in aynı yıllarında yapımları tamamlanıp öğretime açılan üç kardeş okuldan **Hâkimiyeti Milliye**'de başladım ve süresi içinde yine o okuldan şahadetname alarak mezun oldum: Eylül 1946-Haziran 1951. Diğer iki okul ise **Gazi** ve **İnönü** adlarını taşıyordu. Benim okulum günümüzde gerçek işlevinin dışında kullanılmaktadır: İl Millî Eğitim Müdürlüğü! Gazi İlkokulu da, tıpkı benim okulum gibi, günümüzde gerçek işlevinin dışında kullanılmaktadır: Karatay İlçesi Millî Eğitim Müdürlüğü! Öğrencilik hayatımın tamamında **Zeki-**

ye İzgi öğretmenimiz, **Baha Gönenç** de başöğretmenimiz idi. İkinci dönemdeki bazı derslerimize ise **Muzaffer Erkoçak** (yazı) ve **Ali Rıza Nalçacı** (din bilgisi) (1895-30.03.1973) girmişlerdi. Hepsi aramazdan ayrılan bu öğretmenlerime rahmet dileklerimi sunuyorum.

İnşaat yüksek mühendisi olmakla birlikte tarih konularına da

eğilen sınıf arkadaşım Mehmet Bildirici'nin çoğaltma yoluyla bizlere ulaştırdığı, *Hâkimiyeti Milliye İlkokulu/Mezuniyetten Sonra 63 Yıl* adlı derlemesi konumuzla ilgili faydalı bilgileri içine almaktadır. Bunların başında, hatırlanabilen sınıf arkadaşlarımızın listesi gelmektedir. Bu adlardan bazılarını kısaca tanıtmak isterim:

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

İş adamları: Niyazi İldırar (Niyazi Usta) (1938-2013), Süleyman Şakalak (1939-2013), Kadir Acar, Hasan Yeşilkaya, Hüseyin Yeşilkaya

Mühendis: Nizamettin Ertekin, Mehmet Bildirici (1939)

Profesör: Ömer Alptekin (1939), Saim Sakaoglu (1939)

Sporcu: Recai Kıcıkoglu (Dağcılık Ajanı)

Müteahhit: Mevlüt Ay

Yurt dışında bulunanlar: Hüseyin Güzelyağcı, Muzaffer Gedik.

Hanım arkadaşlarımız: Süheyla Özkunduracı (Kıyıcı), Nutop var (Akıncı), Mualla Çögen (?), Şerifi

Gazi Mustafa Kemal İlkokulu ve Muallimler Birliđi.

Şener (?), Ayten Termiyeci (?), Özden Kaşıkçı (?)

İlkokulu, o yıllarda Adana'da polis memuru olan üçüncü ve sonuncu dayım olan Mehmet Köseođlu'nun yaşıttım olan oğlu Ayhan'da, o günlerde Konya'da izinli oldukları için, benimle aynı sınıfta öğrenimine başlamıştı. Ancak bir hafta sonra kaydı alınarak Adana'ya nakledilmişti.

Ben öğrenime başladığım yılda okulumuzun üç kapısı vardı: Doğuda bulunan ve Hayvan Pazarı'na bakan öğrenci kapısı, batıda bulunan ve Ulurmak Caddesi'ne açılan öğrenci kapısı ve okulumuzun çarşı tarafına bakan ve öğretmenlerimize ayrılan ve benim Şeref Kapısı dediğim *hyaban* misali güzel yolun giriş kapısı... Asıl binaya girmek için, sayıları sekiz on olduğunu tahmin ettiğim basamaklardan çıkılan süslü giriş kapısına ulaşıldı. Özellikle son sınıfların yılsonu veda fotoğrafları bu merdivende çekilirdi. Bu merdivenin bir benzeri de öğrenci kapısında idi. Cu-

martesi günleri bayrak merasiminden önce, bazı öğrenciler bu merdivenin üst basamağına kadar çıkar, şiirler okurdu. Adını hatırlamadığım kısa boylu sınıf arkadaşımız bir kız öğrencinin okuduğu *Mendillerimiz* şiirini ise hâlâ hatırlarım.

Ne yazık ki bu güzel merdiven zamanla değişikliğe uğramış, galiba öğrencilerin kolay girip çıkabilmelerini sağlamak için asıl çıkış basamakları kaldırılmış, sağdan ve soldan girilip çıkılacak şekilde iki ayrı merdiven olarak düzenlenmiş..

Doğu ve batıdaki kapılar öğrencilerin geldikleri semt ve mahallelere hizmet veren *gocaman* kapılardı. Şeref Kapısı da öyleydi de okulun arkasında kalan güzel merdivene kadar uzanırdı. Bu yolun sağında ve solunda ağaçlık bölgeler bulunurdu. Bu alanların çok güzel görünimleri vardı. İlerleyen sınıflarımızda, belki dördüncü ve beşinci sınıflarda, ilkbahar gelince bazı derslerde bu bahçeye inilir,

Hakimiyet-i Milliye İlkokulu (23 Nisan İlkokulu)

oraların temizlenmesi, belenmesi, vb. işleri yerine getirilirdi.

Hayvan Pazarı'nın, hayvanların öbürlerinden ayrılması tahta parmaklıklarla ayrılmış çeşitli bölmeleri vardı. Falanın koyunları şuraya, filanın keçileri buraya hesabı her sürü ayrı ayrı bölmelerde bulunurdu.

Bu bölmelerin şehre doğru olan yönünde her sonbaharda eğlenceler dünyası yaşanırdı. İp cambazları gelir, her gün ayrı bir numara sergilerlerdi. Çeşitli sıradan numaraların sonunda bir gün ip üzerinde bisikletle geçilir, ertesi gün üzerinde kurban kesilir, başka bir gün de ip üzerinde nalınla yürünürdü. Kısacası cambazların her günün bir as numaraları olurdu.

Yıllarca sonra adının orta oyununu olduğunu öğreneceğim, bizleri güldürüp eğlendiren oyuncular ise her gün ayrı konuları sergilerlerdi. Hatırladığım iki nükteyi ekleyiverim:

Delikanlının birine iş için başvurduğu yerde çeşitli sorular yö-

neltilir. Adı, soyadı, yaşı filan sorulduktan sonra ailesi için de bir soru sıradadır. 'Kimlerdensin?' anlamına gelmek üzere sorulan soru şöyledir:

"Peki, soyun?"

Delikanlı hemen üzerindeki çıkarmaya başlayınca seyircilerden bir kaha kahadır kopuverir.

Bir başkası ise şöyleydi: Aynı delikanlıya yabancı dil bilip bilmediği sorulur. O da İngilizce bildiği söyleyince sınava alınır. Ancak onun verdiği cevaplarla komiklik oluşturacak cümleler kurulur:

"Peki, söyle bakalım; İngilizcede 'evet' ne demektir?"

"Yes."

"Gel de burnumu kes...!"

Eğlence alanında farklı eğlence türleri de yer alırdı. Halka attıranlar, vahşi hayvan getirenler, adını asla öğrenemediğim sallamalı oynatanlar herkesin ilgisini çekerdi. Bir tarihte silindirin iç duvarın da motosikletle tur atanlar da gelmişti. Bir yerde de durmadan mü-

zik yayını yapıyordu. Çalınanlar hemen daima, bugün sanat müziği dediğimiz türden şarkılarımız olurdu. Bu şarkılardan birini hâlâ hatırlarım: *Cânan bilirim sen beni nâlan edeceksin...* Bu müzik bizim Çaybaşı'ndaki evlerimizde bile rahatlıkla dinlenirdi. (Ben bu şarkının ilk kelimsini *Cânâ...* olarak bildirdim ama Gugül Amca hep *Cânan*' diye vermiş.

Yıllar yılları kovaladı, Hayvan Pazarı ve sonbahar şenlikçileri piyasadan çekiliverdi. Çünkü artık büyüyen Konya'nın şehirlerarası otobüs seferleri Hükümet binasının çevresindeki hanlardan değil, belli bir alandan hareket edeceklerdi. Adına *garaj* dediğimiz bu alana niye başka bir ad verilmedi de böyle deniliverdi? Bu ad, en çok bağlantımız olan Ankara'nın *Etlik Garajları*'ndan mı, yoksa başka bir ilhamla mı alındı, bilemiyorum. Ancak biz Gonyalıları hemen bu adı kendimize uydurduvuk: *Garaj*... Neyse *k gazoz'u kazoz* diye söyleyen illerimiz gibi *karaç* deyi-vermedik. Günümüzde bazı dolmuş seferlerinin başlangıç/bitiş noktaları için alınlarında ve yan

taraflarında yazılı olan *Eski Garaj* ifadeleri, *babicımı dama atan*, bir zamanlar şimdiki Kule Site'nin yerinde faaliyete geçirilen Otogar'dan sonra ortaya atılıvermiştir. Günümüzde Selçuk Üniversitesi Yerleşkesi'ne, Yaka'ya kalkan dolmuşların ilk durakları bu *Eski Garaçlar*'dır.

Oralar anlatılmakla bitmez, biz de bitiremedik.

Hatırlatma: Ankara'da, Ulus'tan Kızılay'a doğru giderken, Gençlik Parkı'nın karşısına düşen bir alana Ankaralılar, **Hergele Meydanı** derlerdi, hâlâ da derler mi, bilmiyorum. Oraların başka adları da vardı. Biz Konyalıları ilgilendiren özelliklerinin ikisi ise şöyledir: Hemen yakınında **Meram Oteli** vardı (1957), şimdi de var mı? Gençliğimde birkaç sefer kaldığımı hatırlıyorum. Bir de, Konya'mızın köklü ulaşım şirketlerinden **Oto Nakliyat**'ın oralar da bir yazıhanesi vardı, oradan binip Konya'ya revan olurduk. Burada, Hayvan Pazarı – Hergele Meydanı ikilisine dikkatinizi çekmek istedim.

Hakimiyet-i Milliye İlkokulu.

Eski Garaj

GÜNEŞ VADİSİ

Halit GÜLER

Sürekli yere veya önüne bakıp durmaktan usanmış kimsele-
rin, zaman zaman başlarını
kaldırarak gökyüzüne de bakmalarını
çok faydalı ve ufuk açıcı olur.
Yeryüzüne bakmaktan usanıp ara-
sıra gökyüzüne bakanlar, semanın
daha hikmetli, ruh ve zihin açıcı,
derin düşüncelere sevk edici oldu-
ğunu görecektir ve anlayacaklardır.
Esasen dünyayı bir bütün olarak
seyretmek, görmek ve kucakla-
mak gerekir. En üstün ve en seçkin
varlık olarak yaratılan insana bu
derinlik ve genişlik yakışır.

İnsanlar, yeryüzüne bakarken
ister istemez ya bir şeyin takibin-
dedirler veya göze görünen maddi
bir şeyle uğraşmaktadırlar. Yeryü-
züne bakan insan, o anda kendi
iradesinde olmadığı, her hangi bir
şeyin etkisi altında olduğu için
dikkatini yeryüzüne tam veremez.
Yeryüzünün zenginliğinin ve ni-
met bolluğunun uyanık ve şuurlu
bir şekilde farkına varamaz. Net
ve bağımsız olmayan bu bakış, zih-
nin kapasitesinin artmasına ve de-
taylı düşünmesine fırsat vermez,

pek tesirli ve faydalı olamaz. Gö-
kyüzüne bakanlar ise engelsiz bir
yüceliğin, pürüzsüz bir derinliğin
rahatlığını ve sakinliğini hisseder-
ler. Tesirsiz, engelsiz ve vesvesesiz
bir iş yapmış olmak, insanların ka-
biliyetlerini, cesaretlerini ve teşeb-
büs güçlerini artırır. Bu sayede in-
sanlar, biraz kendilerine dönme,
dünyaya geliş sebeplerini ve çevre-
lerini daha rahat düşünme şansını
elde ederler.

İşte ben böyle yeryüzüne bakıp
durmaktan, hareket halindeki ci-
simleri takip etmekten, insanların
telaşına şahit olmaktan usandı-
ğım için dalgın dalgın vasıtasız ve
engelsiz gökyüzüne bakarken bir
anda bakışlarım ufka takıldı. O
anda güneş, berrak bir havada de-
nizin üzerinden batmak üzereydi.
O sıra güneş ışınları yumuşamış,
uysallaşmış ve tatlı bir hüzme et-
rafı kaplamıştı. Denizde oluşan
mehtap, fırsattan faydalanarak
gittikçe canlanıyor ve belirgin hale
geliyordu.

Güneş, vakit tamam olduğu
için denizin yüzeyinde meydana

getirdiği göz alıcı ve can yakıcı parlaklıkla kayboluyordu. Harika manzarayı tamamlayan denizden sonraki sıra dağlar, güneşin kaybolmasına yardımcı oluyor ve ufuktaki işlemi çabuklaştırıyordu.

Benim bulunduğum balkonla birlikte şehri oluşturan binaların camlarına vuran güneş ışınları, battığı noktadaki ve denizin yüzeyindeki gibi parlak ve göz alıcı değildi.

Güneş ışınları yavaş yavaş yeryüzünden çekilir, güneşin kaybolduğu noktada toplanır gibiydi. Güneş, bizim göremediğimiz cihete bir hamle daha yapabilmek için gücünü toplar ve ışınlarını bir noktada birleştirir gibiydi. Denizin yüzeyindeki parlaklıkla ufukta oluşan parlaklık, görüntü olarak birbirlerine çok yaklaşmışlardı.

Güneş, batarken bile insanları meraktan kurtarmak için başka diyarlara doğacağını ve her tarafı aydınlığa boğacağını haber verir gibiydi. Güneşin, bizi güvenle karanlığa emanet ederken, bir başka kara parçasını aydınlatacağı kesindi. Yeryüzü kararırken ufkun aydınlanması bunun bir işareti ve habercisi idi. Bu haliyle bizi, sessizliğe ve dinlenmeye davet eden güneş, temposunu hiç düşürmeden ve geleneğini hiç değiştirmeden âdeti veçhile ahenkli ve düzenli çalışmasına ve insanlığa büyük hizmetine devam edecekti.

Batış anında güneşten gelen tatlı ve yumuşak ışınlarla, sıcak saatlerin aksine rahatlıkla bakabiliyorduk. Hâlbuki gündüz ve sıcaklığın ortalığı kasıp kavurduğu zamanlarda kuvvetli ve keskin olduğu için aynı ışıklara bakamıyorduk. Hattâ o anda güneşe bakmanın zararlı olduğunu bile söyleyen-

ler vardı. Batış anında güneşe bakmayı, demek ki onun için tavsiye ediyorlardı. İşte ben de şu anda öyle bir pozisyondayım, yani dikkatlice ve merakla güneşe bakıyorum.

Yumuşak ışınlarla takılan bakışlarım, ister istemez güneşle birlikte fazla yüksek ve dik olmayan dağların arkasına doğru sarkıyordu. Dağların arkasında ne var ne yok görmüyorum ve bilmiyorum. Herhalde, herhalde değil muhtemelen dağları yaratan, bu harika tabiatı sevk ve idare eden ve güneşi oraya gönderen biliyor. Güneşin batışını fırsat bilen ve takip eden komşu deniz, kendisini daha yaygın, daha lüzumlu, daha uyumlu ve daha parlak göstermeye çalışıyordu.

Dağların benim görebildiğim çukurunda diğer tepelere doğru yayılarak aydınlığıyla ulaşan ve yükselen kavisli bir güneş vadisi oluşmuştu. O vadinin üzerinde uçan kartallar, sanki fark edilecek kadar ortam netleşti. Allah-ü Teâlâ; ortalığa birden bire zifiri karanlık çökmesin ve kullarım korkmasınlar ve rahatsız olmasınlar diye dağları, güneşin terk ettiği bölgeye böyle ışınlarla yol veren tepelerle yaratmış. Güneş kaybolduktan sonra güneş vadisinden sızan ışınların, yeryüzüne ulaşması için çaba sarf ettiklerini ve son hamlelerini yaptıklarını sanki görür gibi oluyoruz.

Bir başka güzellik; yeryüzü karamazmaya başladığı anda yine karanlığı hafifletmek için ufuktaki bulutların aydınlanmasıyla oluşan renkli tablo. Aslında; bizim kaybolup gittiğini zannettiğimiz güneşin, hiç batmadığını ve yer küreyi aydınlatmaya ve ısıtmaya devam ettiğini haber verircesine.

Bizim bulunduğumuz yerde güneş batmasına rağmen gökyüzünün, öğle vakti aydınlığından hiç farkı yoktu. Güneşin battığı noktada, bulutların süslediği ufuk tablosunda oluşan harika güzellik, görülmeye ve seyredilmeye değerdi. Tarih boyunca ressamalara ve şairlere ilham kaynağı olan bu tabiat harikası tablo; sanatkâr ruhlu insanların fırçalarıyla resmetmek ve kalemleriyle kâğıda dökmek istedikleri güzelliğin zirve noktası ve büyük bir fırsat idi.

Ufuktaki bu harika görüntü ve ilâhî lütuf, herhalde aydınlıktan karanlığa tatlı bir geçiş, ufuktan yeryüzüne korkusuz ve kuşkusuz bir iniş olsun diye. Günün aydınlığında sisten ve nemden rahat görmediğimiz tepeleri, şimdi daha net görüyor ve sayabiliyordum. Ortalık netleşince anlaşıldı ki; tepeler arasında gidip gelinecek kadar bir düzlük varmış.

Sokak lambaları fersiz de olsa teker teker yanmaya ve şehri aydınlatmaya başlayınca anladım ki akşam olmuş. Ay ışığı yok ki bulunduğum yerden mehtabı seyretmeye devam edebileyim. Demek ki deminden beri ayın olmadığı bir gökyüzüne bakıyormuşum. Bir de ay olsaydı güneşin kaybolmasıyla denizin üzerinde oluşan karanlığı ayın mehtabı aydınlatsaydı ve parlatsaydı elbette bu güzellik daha başka ve çekicilik daha câzip ve canlı olurdu.

Akâit ve ilmihal kitaplarında; Kıyamet alametleri arasında bir gün genişin her günkü doğuşunun aksine Batıdan doğacağı da sayılır. Yani insanlar bir sabah kalkınca güneşin alışık olduklarının aksine doğu yerine batıdan doğduğunu görecekler. Güneşin doğuşunu ve batışını, o anda ufkun al-

dığı harika manzarayı düşünerek seyretmeyenlerin, bu olayın üzerinde biraz tefekkür etmeyenlerin, daha doğrusu düşünmeye alışık olmayanların kıyamet alâmetlerinden sayılan güneşin doğu yerine batıdan doğacağına inanmaları zordur. Bu olayı, belki de vaktiyle dünyanın yaratılışıyla ve işleyişiyle ilgili zihin jimnastiği yapmadıkları için akılları almayacak, şaşırarak ve çılgına deneceklerdir.

Dünyayı yaratan, aksamadan ve teklemeyen koskoca âlemin düzenli bir şekilde işlemesini sağlayan, yeryüzünde harika güzellikler ve nimetler var eden, canlıları besleyip büyüten, bu cihanı bir gün ibretli ve hikmetli bir şekilde sona erdirecek olan Allah; ona da yani güneşin doğudan değil batıdan doğmasını halk etmeye de, muktedirdir. Hiç kimsenin şüphesi ve tereddüdü olmasın. Şüpheye düşmek tehlikelidir ve akıl işi değildir.

Ahmet ÇELİK

OSMANLI DÖNEMİ KONYA BASININDAN: ŞEYHZADE RIFAT EFENDİ'NİN BAŞYAZILARI

Meşrik-i İrfan Gazetesi, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 19 Şubat 1324'den itibaren Konya'da yayınlanmaya başlamıştır. İdarehanelisi, Şerafettin Cami civarında olan gazete genel olarak İslami esaslar doğrultusunda bir yayını hedeflemiştir. Gazete, kendi matbaası olan **Meşrik-i İrfan Matbaası**'nda basılmıştır. Önceleri günlük olarak düşünülen gazete ilk olarak haftalık olarak yayınlanmış ve 28 Mayıs 1325 tarihinden itibaren ise haftada iki gün yayınlanmaya başlamıştır. Gazetenin imtiyaz sahibi **Mazlumzade Hacı Osman**, sorumlu müdürü **Mehmet Hilmi Efendi**'dir.

Başyazarları arasında **Yusuf Mazhar Babalık** (24 – 33 sayı

arası), **Mehmet Burhanettin** (34-56 sayı arası) **Şeyhzade Ahmet Ziya Efendi** (57. sayı) ve **Yenişehirli Ahmet Kemal** (66-104. sayıya kadar) yer almaktadır. Meşrik-i İrfan gazetesi 1913 yılı içinde kapanmıştır.

Mehmet Rıfat Efendi (1872-1920), Nakşi tarikatı Şeyhi Muhammed Kudsi Memiş Efendi'nin (1784-1853) oğlu Muhammed Bahaeddin Efendi'nin oğludur.

Ali Ulvi Kurucu hatıralarında Mehmet Rıfat Efendi'nin soyu ve ailesi hakkında şöyle demektedir:

“Bahaeddin Efendi Bozkır'dan Konya'ya gelerek oğulları olan Zeynelabidin, Rıfat ve Ziya Efendileri burada okutmuştur. Üç kardeşin en büyüğü Zeynelabidin Efendi 1908'de Meşrutiyet'te Meclis-i Mebusan'a Konya mebusu olarak katılmıştır. Aynı günlerde, kardeşlerin en zekisi Ziya Efendi de ağabeylerinin karar alıp, kendine vazife olarak vermeleri üzerine İslah-ı Medaris medreselerini açmış.

Medreselerin ıslahı sultan II. Mahmud devrinden beri söylenir dururmuş. Ziya efendi merhum “bu ıslah işini ya ehil olmayanlar veya bizden olmayanlar yapacak. Yahu gelin bu işi biz başlatalım” demiş.

Gönül isterdi ki bu muhterem üç kardeşin evlatlarından, torunlarından birileri çıkıp hizmetlerini ve hatay hikayelerini yazsın veya yazabi-

Ali Ulvi Kurucu (1920-2002)

lecek birilerine yardım ederek ecda-
dına karşı vazifesini yerine getir-
sin.” (Hatıralar 1/171-174)

Ömrü **Ebu Bekir Sami Paşa Medresesi** ve **Islah-ı Medaris**'te insan eğitmekle geçen Rıfat Efendi; iyi bir eğitimci, öğrencilere karşı anlayışlı bir kimseydi.

Evi Islah-ı Medaris'e bitişik olduğu için zamanının büyük bir bölümünü medresede geçirir ve öğrencilerle yakından ilgilenirdi. Eğitim seviyesi çok yüksek olan ve açıldıktan kısa bir süre sonra Osmanlı devletindeki diğer illerdeki medreselere model olan bu okula Konya dışından İstanbul'dan Tokat mebusu Mustafa Sabri Efendi'nin oğlu İbrahim Rüşdü de kayıt yaptırmıştı.

İbrahim Rüşdü, okulun öğrencilerinden **İbrahim Hakkı Konyalı** (1895-1984) ile birlikte aynı odada yatılı kalırlardı. İbrahim Hakkı Konyalı, hatıralarında Islah-ı Medaris günlerini şöyle anlatır:

“Hocamız Rıfat Efendi'nin evinin bir kapısı da medreseye açılırdı. Sabah namazına geçerken kapımızı tıkırdatır:

- Kuma ya İbrahimeyn (namaza kalkın İbrahimler) derdi. Kalkar İb-

rahim Rüşdü ezan okur namazımızı kılardık.”

Rıfat Efendi Islah-ı Medaris'in kurucusu, müderrisi ve idareciydi.

Islah-ı Medaris'in öğretmen ve öğrencilerinin de yazılar yazdığı Meşrik-i İrfan gazetesinin 1. sayısından 23. sayısına kadar (4 Mart 1909 - 10 Haziran 1909 tarihleri arasında) “başyazarlık” görevini Şeyhzade Mehmet Rıfat Efendi yürütmüştür. Bu durum gazetenin sol üst köşesinde “Muharriri: Mehmet Rıfat” ifadesi ile dile getirilmiştir.

Rıfat Efendi, "Terakkiye Mani Nedir?" Meşrik-i İrfan, 9 Şubat 1324.

Mehmet Rıfat Efendi tarafından Meşrik-i İrfan gazetesinde yayınlanan bazı yazıları şunlardır:

Rıfat Efendiye ait olan **9 Şubat 1324 Meşrik-i İrfan**'daki "Terakkiye Mani Nedir?" adlı başyazısı Meşrik-i İrfan'ın bir manifestosu niteliğindedir.

Bu makalesinde Rıfat Efendi ağırlıklı olarak eğitim sorununa dikkat çekmekte ve okulların ıslahının önemine işaret etmektedir. Makaleye göre: "Eğitimin yok-

luğu gelişmeme sebeplerindedir. Okulların ıslahıyla yeni nesillerin yetişmesi için zamana ihtiyaç vardır. O zaman gelinceye kadar tembellik ve sefalette kalmaya da rıza gösterilemez." Bunun için eğitimi okuyup yazmaktan ibaret saymayan Mehmet Rıfat Efendi toplumdaki bozukluğun İslami bir eğitim ile giderilebileceğini ifade etmektedir. Bu gayeyi gerçekleştirmek ise basının başlıca vazifelerindedir. Bu amacı gerçekleştirmek için Meşrik-i İrfan gazetesi çıkarılmakta ve eli kalem tutan

herkese kapılarının açık olduğunu ifade etmektedir.

Meşrik-i İrfan, 4. sayıdaki “Vatandaşlar” (11 Mart 1325) ile 5. sayıdaki “Büyükük” (19 Mart 1325) adlı başyazılar Rifat Efendi’ye aittir.

TERAKKIYE MANİ NEDİR?

Esbab-ı mânia pek çoktur. Başlıcası maarifin (eğitimin) yokluğu cemiyet-i beşeriyyede zannolunduğu gibi her ferдин okuyup yazmakla maarif-i tahsili (eğitim alması) mümkün değildir.

Mekteplerimizin (okullarımızın) ıslahıyla adamlar yetiştirsek yetişenlerimizin sâ’y-i gayretinden umumun istifadesi baid (faydası uzak) olamaz.

Şu istifade mümkün olsa da zamana muhtaçtır. O zaman gelinceye kadar atalet (tenbellik) ve sefalette kalmaya razı bir vicdan millet-i necibe-i Osmaniyeye tasvir edilemez iddiasındayım.

Çünkü esas medeniyet, İslamiyet, adet, dindir. Millet-i Osmaniyeyi (Osmanlı tolumunu) teşkil eden her anasır (unsur) kuyud-u mezkure (adı geçen bağ) ile mukayyettir.

Zavallı millet bar-ı istibdadı hamil (istibdat yükünü taşır) iken perişan aile ve mini mini yavrucaklarının enini pek acı, buz-u hançeri sedalarıyla ciğerlerinin en harareti köşelerini kurcaladığı o devr-i menhusun (uğursuz dönemin) ferday-ı ilânında düşmanlarına gösterdikleri semahat-ı sahaif tarihi ilelebet tezyin edeceği gibi müddeamızı da ispata kafi zannedirim.

Binaenaleyh mekteplerimiz-

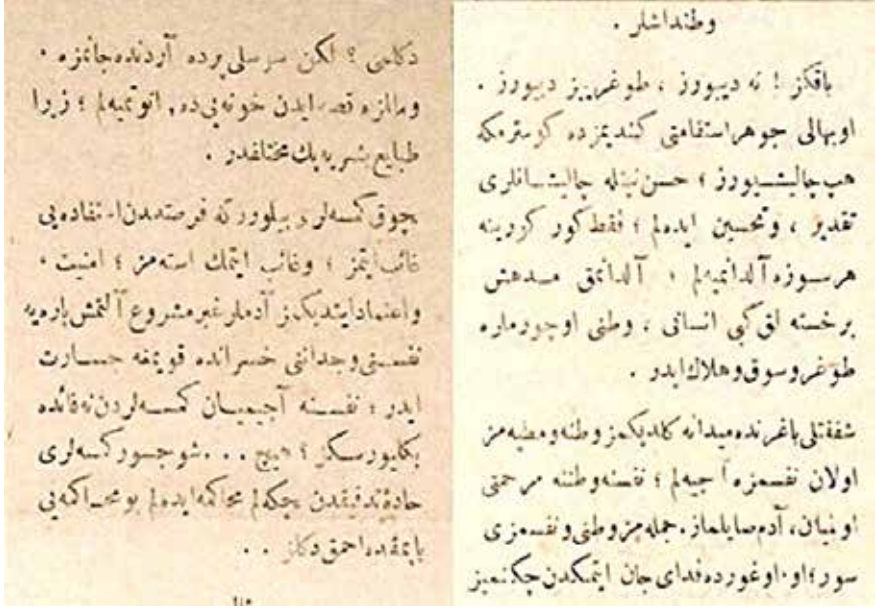
den “adamlar yetiştireceğiz” diyerek iyice uzun bir zaman beklemek şair-i insaniyet (insanlığa) ve kaide-i medeniyete mugayir (medeniyete aykırı) olduğundan bir aile sayılabilecek gerek bir mahalle gerek bir karye (köy) ahalisinin vasi’-i fikir (geniş kültürlü) ve muhibb-i vatan (vatanını seven) olanları ve alel-husus ulema-i kiram efendilerimiz meşrutiyet-i idare temeli olan “uhuvvet (kardeşlik), müsavat (eşitlik), adalet” noktalarını ve teferruatı olan usul-ü muaşeret tarik-i münazara ve selamet-i ammeyi temin eder. Kavaid-i la-yıkayı yavaş yavaş halkın zihnine yerleştirmek çaresine bakmalılardır.

Bir ferдин inkar edemeyeceği marufla emr-i (iyiliği emr), münkerden nehyi (kötülüğü engelleme) ve hakk-ı intizamı şeriat-ı Ahmediye cümlemize amirdir. Ve bu emri müsamaha edenler ise umum nazarında cinayet, rezale, atalet, sefalette ve ahras şeytanlığa (dilsiz şeytanlığa) mukarindir (yakındır).

Çünkü etrafımızda tahammülü güç insaniyete yakışmayan vukuata (olaylara) atf-ı nazar eden (bakan) vatanperverler o gibi hainleri istihkar edeceği (aşağılayacağı) muhakkak olmakla beraber mürtekiplerin (kötü bir iş yapanların) umuma hain olduğunu zaman gösterecektir.

Malum olduğu üzere menafi’i şahsiyesini (şahsi menfaatleri) mazarrat-ı umumiyede (genel zararalarda) arayanlar hiçbir zaman da payidar olmamıştır ve olamaz.

Kendi menfaatine dokunulan

Rifat Efendi, "Vatandaşlar", Meşrik-i İrfan, 11 Mart 1325.

menfaatperestler de gayrın bu fiilini tenbihten (uyarıdan) başka ne derler? Hiç şurasını da arz edeceğim. İnsanların ma-fi'z-zamiri (iç dünyası) bilinemez fakat maneviyatı ef'aliyle istidlal olunur.

Çünkü her şahıs fena (kötü) fiil ve niyetini aynı cinsine güzel göstermek üzere tesvilata sapar. Ve o yolda bu tedvir-i hamiyet-perver erbab-ı fikir ve tenkit faaliyetinden niyetin mahiyetini teyekkün eder ve umum arasına ilka-i fesat mı veyahut bir icare mi kapıldığını tefrik (ayırt) etmek lüzumunu hisseder meydana atılırsa tarafgirlik ve himaye saikasıyla hangi memlekette olsa bir nifak-ı meş'um (uçursuz fesat) intac eder (meydana getirir).

(Gelecek nüshamızda ederse icap)

(Bir vukuat dercine olunur şitab)

Bu meş'um (uçursuz) netice-

den dolayı mâra'z-zikr (hissin) umum arasında icray-ı hüküm etmesine matbuat hizmet etmek vazife-i meşruasıyla mükelleftir. Şu vazifeyi memleketimizde de ifa etmek için yevmi (günlük) (Meşrik-ı İrfan) gazetesi neşir olunacak ise de henüz matbaamızın nevakısı (eksiklikleri) ikmal edilemediğinden şimdilik haftada bir defa neşir olunacaktır.

Binaenaleyh vilayetimizin erbab-ı kalem (yazarları) ve dâhilerinini diriğ buyurmayacakları (esirgemeyecekleri) makale-i nefiselerine (güzel yazılarına) sütunlarımız açık olduğu gibi ve bu hizmet-i kasıranemize muavenet (yardım) edileceğini kaviyen ümit eyler olduğumuzu beyan eder. Ve gazetemizde olan birçok kusurla beraber kariîn-i kiramdan (değerli okuyucularımızdan) hüsnü teveccüh ve aftarını istirham ederim." (Meşrik-ı İrfan, 9 Şubat 1324, Sayı:1, Sayfa: 1)

VATANDAŞLAR

Bakınız ne diyoruz: Doğruyuz diyoruz. O behali cevheri istikameti kendimizde göstermeye hep çalışıyoruz. Hüsn-ü niyetle (iyi niyetle) çalışanları takdir ve tahsin edelim. Aldatmak müthiş bir hastalık gibi insanı, vatani uçurumlara doğru sevk ve helak eder.

Şefkatli bağrında meydana geldiğimiz vatana ve mutiyemiz olan nefsimize acıyalım. Nefsine, vatanına merhameti olmayan adam sayılmaz. Cümlemiz vatani ve nefsimizi sever, O uğurda fe-day-ı can etmekten (can vermekten) çekinmez, değil mi? Lakin süslü perde ardında canımıza, malımıza kasd eden unutmayalım. Zira tabayi-i beşeriye (insanların tabiatı) pek muhtelifdir.

Çok kimseler biliyor ki fırsat-tan istifadeyi gaib etmez. Ve gaib etmek istemez. Emniyet ve itimat ettiğimiz adamlar gayri meşru alınmış paraya nefsinin ve vicdanını hüsranda koymaya cesaret eder. Nefsine acımayan kimselerden ne faide bekliyorsunuz? Hiç... şu cesur kimseleri hadi tetkikten çekelim muhakeme edelim. Bu muhasebeyi yapmakta ahmak değiliz... (Meşrik-ı İrfan, 11 Mart 1325, Sayı:4, Sayfa: 1)

BÜYÜKLÜK

Kendi kusurunu bilmektir. Çünkü herkes nefsinde olan ahvali şüphesiz bilir. Ehl-i inayete inbeyadır başka insanlar yaratılıştan umumen müsavidir (genellikle eşittir). Nefsi iyi görmek üzere elde bir delil yoktur. İnsan için medh (övgü) ve zemmi (yergi) icap ettiren yine ef'alidir

Rifat Efendi, "Büyüklik" Meşrik-i İrfan, 18 Mart 1325.

(davranışlarıdır). Kendimizde olan kusuru görmemek kudrete fenalık tasvir olunur. Büyüklerimiz çocukça veyahut çocukların arzusuna mahkûm olarak yaptığı işi hala mı düşünmeyecektir. Şuracıkta iki evladı olan bir pederin ef'alini (davranışını) size arz edeceğim. Ayda on lira getiren bir akarı (gelir getiren malı) iki evladına ayrı ayrı "bu akarı sana verdim" diyorsa bu pederin aklında bir şey ile mi ve yahut bu fiilinde isabetle mi hükmedeceğiz. Elbette ya manevi veya evlatları beyninde (arasında) fenalık ilka ettiğine şüphe etmeyiz. Bu gibi fiil kendisinden sadır olan kim olursa olsun (...) ederiz de sonra da teşhir. (* Meşrik-ı İrfan, 19 Mart 1325, sayı 5, sayfa 1.)

Av. Serdar
CEYLAN

KONYA'NIN TARİHİ OKUL YAPILARI -1- HÂKİMİYET-İ MİLLİYE İLKOKULU

Konya'nın cumhuriyet devri tarihi okullarından olan, Hâkimiyet-i Milliye İlkokulu, 1926 tarihinde Konya Valisi İsmail İzzet Bey (1874-1932) tarafından Alman Lenc Firmasına yaptırılmıştır. Alman Lenc Firması, İsmet Paşa İlkokulu ile Gazi İlkokulu'nu da inşa etmiştir.

Hâkimiyet-i Milliye İlkokulu, kaldırılan Yağlıtaş Mezarlığı üzerine, Karatay ilçesi, Dedemoğlu Mahallesi'nde Karaman, Piri Esat ve Garaj Caddeleri ile Kudumlü Sokak ile çevrili, 17 bin metrekarelik büyük bir arsada yer almaktadır.

Hâkimiyet-i Milliye İlkokulu'nun kültür varlığı olarak tescilli tarihi binası⁽¹⁾; E tipi plan şemasına sahip olup, kesme taştan yığma-kargir olarak inşa edilmiştir. I. Ulusal Mimarlık Akımı'nın⁽²⁾ özelliklerini taşımaktadır. Plan şeması dıştan koridorlu okul tipinde olup, bina giriş aksı doğrultusunda simetrik yapı özelliği göstermektedir. Bodrum + zemin + birinci kat planlarının

(1) Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 13.11.1982 tarih ve A-3861 sayılı Kararı ile korunması gerekli kültür varlığı olarak tescil edilmiştir.

(2) Birinci Ulusal Mimarlık Akımı veya Neoklasik **Türk Üslubu** veya Milli Mimari Rönesansı ağırlıklı olarak 1908 ile 1930 yılları arasında yaygın olan bir mimari üsluptur. Her ne kadar Osmanlı döneminde başlamış bir üslup olsa da esas etkisini cumhuriyet döneminde göstermiştir.

1926 yılında inşa edilen Hâkimiyet-i Milliye İlkokulu.

dan oluşmaktadır. Zemin kat pencereleri ve giriş kapısında basık, üst kat pencerelerinde ise sivri kemerler kullanılmıştır⁽³⁾.

Hâkimiyet-i Milliye İlkokulu yapılmadan önce, bu çevrede Sarıyakup, Şehit Asım ve Alemdar Mustafa Paşa İlkokulları kiralık küçük binalarda öğretim yapmakta idi. Alman Lenç Firmasına 67 bin TL ye ihale edilen bina 1926 yılında tamamlandı. Aynı yıl **“Hâkimiyet-i Milliye İlkokulu”** adıyla öğretime açıldı. Okulun ilk müdürü **Süleyman Sırrı Bey**'dir.

1960 yılında, Konya'da ortaokul ihtiyacını gidermek amacıyla, Hâkimiyet-i Milliye İlkokulu bahçesinin yaklaşık 7 bin metrekarelik alanı ayrılmış, bu alana da A Blok yapılarak, 1961-1962

eğitim öğretim yılında **“Devrim Ortaokulu”** adıyla öğretime başlanmıştır. 1974 yılında ise ortaokulun işlik, atölye ve spor salonu ihtiyacını gidermek amacıyla A Blok'un doğu tarafına C Blok ilave edilmiştir. A Blok'un kuzeybatı bitişiğine de kapalı spor salonu yapılmıştır.

1983 yılına kadar Hâkimiyet-i Milliye İlkokulu ve Devrim Ortaokul ayrı ayrı müdürlüklerle eğitim öğretimini sürdürmüş, 1983-1984 eğitim öğretim yılında ise Hâkimiyet-i Milliye İlkokulu ile Devrim Ortaokulu birleşerek önce **“Hâkimiyet-i Milliye Devrim İlköğretim Okulu”**, daha sonra da **“Mehmet Akif Ersoy İlköğretim Okulu”** adıyla ilköğretim olmuş ve tek müdürlükte birleştirilmiştir. 1997-1998 Eğitim öğretim yılında okulun adı tekrar değiştirilerek

(3) Bahtiyar Eroğlu, “Hakimiyet-i Milliye İlkokulu”, Konya Ansiklopedisi, C. 4, s.146, 147.

1927 yılında yapılan İsmet Paşa İlkokulu.

Gazi Mustafa Kemal İlkokulu.

Mart 1998 tarihi itibariyle “**23 Nisan Egemenlik İlköğretim Okulu**” olmuştur, 2012-2013 Eğitim Öğretim yılında da 4+4+4 zorunlu öğretim uygulama ve planlaması doğrultusunda ortaokul olmuş ve adı da “**23 Nisan Egemenlik Ortaokulu**” olarak değiştirilmiştir. 03.06.2013 tarihinde de “**23 Nisan Egemenlik İmam Hatip Ortaokulu**” olmuştur.

23 Eylül 2013 tarihinde ise Kerimdede Mahallesi’nde Karatay Belediyesi tarafından yaptırılan yeni binasına taşınarak, adı

“**Karatay Belediyesi 23 Nisan Egemenlik İmam Hatip Ortaokulu**” olmuştur.

Tarihi okul binası ise halen Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü olarak kullanılmaktadır.

KAYNAK:

Bahtiyar Eroğlu, “Hakimiyet-i Milliye İlkokulu”, Konya Ansiklopedisi, C. 4, s.146, 147.

Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu Arşivi.

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/42/25/728219/icerikler/karatay-belediyesi-23-nisan-imam-hatip-ortaokulu-tarihcesi_49516.html?CHK=e2dc2e5d41c13fa01d0c3eefd92afd6f

2013 yılında inşa edilen Karatay Belediyesi 23 Nisan Egemenlik İmam Hatip Ortaokulu.